

A magyar élet látomásvalósága

Pósa Zoltán
(1948, Debrecen)
író, költő, Budapesten él
József Attila-díjas

Serfőző Simon: *Arcunk az ég. Összegyűjtött versek 1959–2019*, Magyar Napló, 2019.

Korunk irodalmában, művészetében vannak olyan sorsok, életutak, amelyek tudatunkba égetett metaforaként hordozzák nemzetünk és jelenünk minden kálváriáját. És léteznek alkotók, akik képesek saját végzetüket magas színvonalon megjeleníteni, ahogy Serfőző Simon is teszi. Serfőző *Arcunk az ég* című, méretében is tekintélyes könyvének az alcíme – *Összegyűjtött versek 1959–2019* – nyomban elárulja, hogy hatvan év lírai termését tartalmazó összegzés. A kötet cím szerint az Isten képmására teremtett ember az égi lét várományosa – így emberi méltóságunk záloga Isten égi egyetemességének megtalálása.

Az 1942. október 24-én, Zagyvarékason született költő betanított munkásként, nagyingázóként végigjárta a szocialista magyarországi lét pokolbugyrait. Életének legterjedelmesebb korszaka Miskolchoz kötődik. Kivételes tehetségének kibontakozását 1966-ban jelent meg első kötete, a *Hozzátok jöttem* indította útjának. Két évvel később a *Napjaink* című központi je-

lentőségű vidéki folyóirat meghatározó személyiségévé, szerkesztőjévé vált, majd a rendszerváltozást követően a Felsőmagyarország Kiadó igazgatója lett, e munkát az utóbbi esztendőben Budapestre költözve is folytatja. Elsősorban költőként ismerjük, de kiemelkedő műveket teremtett prózában, drámában is. Serfőző Simon a Hetek néven ismert költőcsoport képviselője, melynek tagjai (az elhunyt Raffai Sarolta, Bella István, Kalász László, Ratkó József mellett az élők, Ágh István, Buda Ferenc, Serfőző Simon) a magyar irodalomnak nagyrészt vidéken élő, vagy onnan elszármazott, a hatvanas években kibontakozó emblematis, meghatározó személyiségei. Hasonlóképpen a valamivel később indult Kilencekhez (Mezey Katalin, Győri László, Kiss Benedek, Konczek József, Kovács István, Péntek Imre, s a sajnos immár elhunyt Oláh János, Rózsa Endre, Utassy József), akik a társadalom margójára szorultak, a legkitaszítottabbak, legelnyomottabbak nevében szólnak. A népi-nemzeti irodalom ikonjai,

Illyés Gyula, Németh László, Nagy László, Juhász Ferenc, Csoóri Sándor mitizáló hangneméhez képest új hangot képviselnek, lírai realista hitelességgel közvetlenül szólnak a nemzet kálváriájáról, és egyértelműbben vallják elődeiknél, hogy nemcsak a létező, hanem az eszmei szocializmus is megbukott az 1956-os forradalomban.

Serfőző Simon kötetének tizenöt ciklusba foglalt, megközelítően négyszáz versében elénk tárja, hogy a szovjetek felszabadulásnak keresztelt megszállása után elkezdődött a magyar vidéki élet szisztematikus felszámolása. A költő a magyar nemzet sorskérdéseiben gondolkodik, közelebről: a nép legelnyomottabb, perifériára szorított rétege, a szegényparasztság és a város peremén élő munkásság jajkiáltását szólaltatja meg (*Petőfi-keresőben, Egykék országa*). Utóbbi versben a szovjet elnyomókat, az államszocializmus képmutatását és az egyes emberek önzését együtt vádolja: „Nem fontolják értő gondjaink, / hogy itt neveltessen is élet, / hogy belátná az értelem, / föléli Magyarország e népet.” A jövőt látató fárosz kétségbeesésével, a látomásos költészetnél és a szocializmusban dívó parabolizmusnál konkrétabban vall a nemzethalál lehetőségéről: „Mindennapjaink: rablógazdálkodóink / kihasználják maradék erőnket. / Küszködik az évek mélyeiben, / a fiaiból kifogyó élet, / hogy ne élénk szegényen. / S nincs belátással az önzés. / Az iram vezényel” – írja ezt a költő az 1963–1990-ig tartó kegyetlen, képmutató világban.

Serfőző Simon újkori verseiből az is kiderül, hogy az utóbbi évtizedben elkezdődött biztató tendenciák, a legújabb kori vidékfejlesztés dacára sem sikerült még fölszámolni az ezredfordulós globalizáció, a migráció súlyos terheivel megfejelt vidéki élet és a fővárosi peremlét hátrányait. A *Nem ilyenek voltunk* című költeményben a fiatal nemzedékek szűklátókörű álkonkrétságba fulladó szemléletét ostorozza: „Mi nem ilyenek voltunk, / nem ilyen összecsukott

szárnyúak. / Nem ilyen lehajtott napraforgófejük, / nem ilyenek.”

A kötetben egymást váltogatják a kötött formavilágú, a belső ritmikára hangolt, a metrumokat szabadon kezelő formai elemek és az újszerű szókapcsolatokban lubickoló, lírai realista versbeszéd. Nem idegen tőle a játékos, könnyeden népdalos, groteszk mondókás tónus sem, például a *Földön járó, Úgy kellett, Játék* című versekben. „Két suhanc gally közül / melyik az erősebb? / Pókfonalat fognak / és nekigyürkőznek / Húzzák a két végét, / izmuk is kidülled. / Feszítik, rángatják / míg – belezöldülnek” (*Játék*). A gyönyörűségesen szomorú és árva vidék drámáját számos szikeéles, puritán és mellbevágó metaforában láttató költemény, mások mellett az *Őszvég* című vers vetíti elénk: „A tehénszuszogások ösvényein / a csordát / már nem hajtották ki / az átfázott gyepre. / Kőd robban / a hörcsöglakta földhátan, / ott már tél lehet.” E költészet bővelkedik az egyszerűnek látszó szavak különleges szókapcsolattá, metaforává szublimálásában, például a „tehénszuszogások ösvényei”. S legalább ennyire különleges e vers befejezése is. „Sietek, / összeterelem, / mint a libákat / hazahajtom a környéket”. Az utolsó három szó a látomások szintjére emeli a versremeklés egészét.

A falusi lét szépségét az ecsetre kívánczós táj, a szülői szeretet, a zárt közösségek összetartása, erkölcsmeztartó ereje hordozza. Drámáját és nyomorúságát mutatják föl a népteledő házak, a lepusztult környék, az ingázásból adódó eltávolodás fájdalma. Az otthon mindig is a szülőhely, és annak legerősebb kötőeleme, az anya iránti szeretet. Ez marad a költő számára, ahogy ezt a *Félország, félvilág* című mesés verslátomásban örökíti meg. Az anya képviseli elsősorban a gyermekkor legendáit, amelyekből a vándoréletre kényszerített költő egyre inkább távolodik, sőt elszakad: „Azóta se látsz. Félország, / félvilág eltakar”. És megfogalmazódik az alkotói hitvallás is: „De sorsodat, / gúnyás

szegénység / az országban / én sikoltom, / halálotat is majd / én tanítom”.

Az újkori költeményekben megerősödött élet-halál alapkérdéseinek, a létfilozófia gondjának versbeli kifejeződése is, például az *Útjában az időnek*, a *Túl sok a fény?*, a *Magaslanak fennen*, az *Itt élnem* című költeményekben. Idézzünk a legutóbbiból: „Pillantásom már a Napé legyen. / Ébredésem a reggeleké. / Lépteimmel utak haladjanak. / Szavam legyen a másoké” (*Itt élnem*). E egyszerű megaversben a „Déva vára ország” siratása mellett a keresztény ember túlvilág bizonyossággá erősödött menny-hite is kifejeződik: „Osszam szét magam, / életem azok közt, / akiktől kaptam: / a mennytől és földtől / akié voltam.” Ezekben a nagy versekben és az ajánlásokban Serfőző felmutatja a nemzet megannyi fájdalmát égbe kiáltó ikonokat, Adyt (*Ady Endre nagyváradi emléktáblájánál*), Nagy Lászlót (*Nagy László*), Csoóri Sándort (*Nagyon messze*), Csurka Istvánt (*Magaslanak fennen*).

Serfőző Simon legújabb verseiben az egyetemesség világirodalmi nagy példákkal egyenrangú versfoglatban jelenik meg. Filozofikussá csiszolt jelen idejű lírája a látomásosan összetett, Eliot-i, Ezra Pound-i költészetideált is megvalósítja sajátosan magyar köntösben: „A szó / ne engem emlegessen, / napsütésről beszéljen inkább, / amelynek mintha nyári fényessége / lenne az én ingem” (*Ne engem emlegessen*). Egy tatártól,

töröktől, némettől, Moszkvától, Brüsszeltől megfejelt Trianontól szenvedő ország poétája többet tud a mai fejlett Nyugat prókátorainál. Mi a saját történelmi és személyesen is átélt

stigmáink révén azt is átérezzük, amit a Jánosi Zoltánhoz címzett *Örök vesztesek* című versismegfogalmaz, bár a gyökértelenek közül sokan még ma is csak kóbor hazalátogatók lesznek. Ám nekünk, magyaroknak, velük ellentétben „megmaradtak a templomok, / s mind a temetők. / Minekünk még megmaradt / az itteni Nap, a fennvaló ég, / ami – ki tudja – / nekik megmarad-e még?”

Jánosi Zoltán irodalomtörténész majd’ ötvenoldali kiváló tanulmánnyal teszi még megközelíthetőbbé Serfőző Simon költészetét. *A Harmatból sziklát görgetsz* című dolgozatból idézve: Serfőző Simon „a nemzet történelemből, sorsból lírává lobbant lelkiismereteként szól előbb a vidék Magyarországnak, majd a teljesebb hazának a századok óta a lét igazi értékei alá szorított emberi közösségei nevében.”

E kötet ritka különlegesége, hogy ha elhagynánk a ciklusok rendjéből kiderülő évszámokat, szinte lehetetlen lenne megállapítani, hogy az egyes versek az ifjú, vagy az érett korú költőtől származnak. Már fiatal korában a vérbeli költő szólalt meg belőle, s a jelenkori művek is az örök ifjúság lebírhatalatlan erejétől izzanak.

Pósa Zoltán

A fal